

Vlaams
Parlement

ingediend op **501** (2020-2021) – Nr. 1
20 oktober 2020 (2020-2021)

Verslag van de gedachtewisseling

namens de Commissie voor Onderwijs
uitgebracht door Loes Vandromme,
Hannelore Goeman en Annabel Tavernier

over het Strategisch Plan Geletterdheid 2017-2024

Samenstelling van de Commissie voor Onderwijs:

Voorzitter: Karolien Grosemans.

Vaste leden:

Arnout Coel, Koen Daniëls, Karolien Grosemans, Kathleen Krekels, Annabel Tavernier;
Roosmarijn Beckers, Jan Laeremans, Kristof Slagmulder;
Jo Brouns, Loes Vandromme;
Jean-Jacques De Gucht, Sihame El Kaouakibi;
Stijn Bex, Elisabeth Meuleman;
Hannelore Goeman.

Plaatsvervangers:

Marius Meremans, Axel Ronse, Nadia Sminate, Kris Van Dijck, Katja Verheyen;
Leo Pieters, Els Sterckx, Sam Van Rooy;
Katrien Schryvers, Brecht Warnez;
Els Ampe, Steven Coenegrachts;
Johan Danen, Gustaaf Pelckmans;
Steve Vandenberghe.

Toegevoegde leden:

Kim De Witte.

INHOUD

I.	Uiteenzetting door Vocvo	4
1.	Wat is geletterdheid?.....	4
2.	Een derde Plan Geletterdheid	4
3.	Zeven factoren voor succesvol werken.....	5
4.	Vijf doelen en tien acties	5
4.1.	Strategische doelstelling 1	5
4.2.	Strategische doelstelling 2	6
4.3.	Strategische doelstelling 3	6
4.4.	Strategische doelstelling 4	6
4.5.	Strategische doelstelling 5	7
4.6.	Drie acties	7
5.	Opvolging	8
6.	Uitdagingen.....	8
II.	Bespreking.....	9
1.	Tussenkomen van de leden.....	9
1.1.	Annabel Tavernier.....	9
1.2.	Hannelore Goeman	10
1.3.	Loes Vandromme.....	11
1.4.	Jo Brouns	12
1.5.	Roosmarijn Beckers	12
1.6.	Jan Laeremans	13
1.7.	Elisabeth Meuleman	13
1.8.	Koen Daniëls	14
1.9.	Kathleen Krekels.....	14
2.	Antwoorden van Vocvo	14
3.	Bijkomende vragen en antwoorden	19
	Gebruikte afkortingen	21

Bijlagen: zie [dossierpagina](#) van dit document op www.vlaamsparlement.be

Op 24 september 2020 organiseerde de Commissie voor Onderwijs een gedachte-wisseling over het Strategisch Plan Geletterdheid 2017-2024 met Inge Van Acker, directeur, en Sara Jaminé, projectleider Strategisch Plan Geletterdheid, van het Vlaams ondersteuningscentrum voor het volwassenenonderwijs.

De bijlagen van dit document zijn te vinden op de [dossierpagina](#) van dit document op www.vlaamsparlement.be.

I. Uiteenzetting door Vocvo

1. Wat is geletterdheid?

Sara Jaminé legt vooreerst uit wat de term geletterdheid betekent. Er wordt vaak gedacht dat het puur gaat over lezen en schrijven of zelfs over analfabetisme. Geletterdheid gaat over talige vaardigheden, maar ook over cijfervaardigheden en het kunnen verwerken van grafische gegevens, waarbij ze als voorbeeld geeft het kunnen analyseren van het rapport van een kind. Ook ICT is een element. Essentieel is het goed kunnen functioneren in en participeren aan de maatschappij. Dat is het criterium om te zeggen of iemand voldoende of onvoldoende geletterdheidsvaardigheden heeft.

2. Een derde Plan Geletterdheid

Het eerste Plan Geletterdheid werd opgesteld in 2005. In 2012 volgde een tweede plan en in 2017-2018 werd het derde opgesteld.

Laaggeletterdheid is nog steeds een urgent probleem, merkt de spreker op. Een op zeven volwassenen in Vlaanderen is laaggeletterd. Uit de PIAAC-cijfers blijkt dat 15 procent van de volwassenen tussen 16 en 65 jaar laaggeletterd is. Zij hebben lees- en schrijf-, reken- en/of ICT-vaardigheden die ongeveer onder de eerste graad middelbaar liggen. Dat is echt onvoldoende om mee te kunnen.

De vorige plannen hebben sterk ingezet op het ontwikkelen van nieuwe projecten en manieren van werken, heel vaak met projectmiddelen. Op deze manier kunnen mensen sterk ondersteund worden, maar eens de projectmiddelen op zijn, stopt ook deze manier van werken. Het derde plan zet veel sterker in op het structureel verankeren van de succesvolle werkwijzen, zodat ze overal en breed toegepast worden.

In het derde plan wordt ook sterk de verantwoordelijkheid van de gemeenschap benadrukt. De vorige plannen hadden als titel 'Geletterdheid verhogen'. In het derde plan is verhogen doelbewust weggelaten, want het gaat niet enkel over de verantwoordelijkheid van de laaggeletterde om zijn vaardigheden te verbeteren, maar ook over de grote verantwoordelijkheid van de maatschappij om ervoor te zorgen dat iedereen mee is.

Het derde plan is er ook voor iedereen met geletterdheidsnoden. Een op de zeven volwassenen scoort onder niveau 2 van PIAAC. Maar ook mensen die op niveau 2 scoren, hebben geletterdheidsnoden. Zij kunnen wel mee in de maatschappij, maar stoten op geletterdheidsproblemen. Als zij geconfronteerd worden met grote veranderingen in hun leven, zoals het wegvallen van een partner of werkloos worden, dan komen ze in een preciaire situatie terecht. Iedereen met geletterdheidsnoden, ongeacht moedertaal, sociaal-culturele achtergrond of leeftijd, behoort tot de doelgroep.

3. Zeven factoren voor succesvol werken

Zeven aandachtspunten moeten in het hele beleid aan bod komen om het te doen slagen, schetst de spreker.

Ten eerste: structureel samenwerken en een horizontaal geletterdheidsbeleid voeren. Het is een horizontaal beleidsplan waarbij verschillende beleidsdomeinen betrokken zijn, met het beleidsdomein Onderwijs en Vorming als trekker.

Als tweede en derde element haalt de spreker het sensibiliseren en informeren en het inzetten op professionalisering aan. Laaggeletterdheid is ongekend en daardoor ook een onderbelicht en onbemind probleem waar nog heel weinig rond gebeurt. Sensibiliseren rond de problematiek en professionaliseren binnen de partnerorganisaties om mensen te versterken en hen door te sturen naar gepaste begeleiding, zijn dan ook belangrijke aandachtspunten.

Helder en toegankelijk communiceren is een maatschappelijke verantwoordelijkheid. Daarnaast moet geletterdheidsondersteuning geïntegreerd en gecontextualiseerd worden aangeboden. Binnen een omgeving waar mensen zich veilig voelen, gaan ze meer over tot duurzaam leren. Het moet toepasbaar zijn in hun dagelijkse leven en een link hebben met wat ze op dat moment nodig hebben.

Het efficiënt inzetten van middelen is het addertje onder het gras van het plan, merkt de spreker op. Het is een budgetneutraal plan, maar ook projectmiddelen moeten efficiënt worden ingezet, met het oog op duurzame verankering. Als andere beleidsdomeinen beslissingen nemen waar middelen aan vasthangen, mogen die niet indruisen tegen de geest van het plan.

Inzetten op onderzoek spreekt volgens Sara Jaminé voor zich, want het is essentieel om over correcte cijfers te beschikken over laaggeletterdheid.

4. Vijf doelen en tien acties

In samenwerking met de meer dan veertig partners werd een participatief traject gevolgd om de doelstellingen, acties en engagementen vorm te geven, licht Sara Jaminé toe.

4.1. Strategische doelstelling 1

“We zorgen voor een significante toename van het aantal jongeren dat het secundair onderwijs verlaat met voldoende geletterdheidscompetenties, opdat zij zelfstandig kunnen functioneren en participeren in de samenleving en zich persoonlijk kunnen ontwikkelen en bijleren”, is de eerste doelstelling.

Uit PIAAC-gegevens blijkt de groei van het aantal laaggeletterde jongeren (16-26 jaar), van 5 procent in 1996 naar 9 procent in 2012. Ook al hebben ze vaak wel een diploma secundair onderwijs, een groot deel van de jongeren is laaggeletterd en moet dus aan het volwassen leven beginnen zonder over voldoende vaardigheden te beschikken.

De eindtermen basisgeletterdheid in het secundair onderwijs zijn volgens de spreker een belangrijke stap. Daarnaast zijn ook de pedagogische ondersteuningsdiensten van het secundair onderwijs en de lerarenopleidingen betrokken bij het plan, om te kijken hoe er in de opleidingen meer aandacht kan zijn voor geletterdheidsvaardigheden. Samen met VLHORA en VLIR plant Vocvo een trefdag om lesgevers in de lerarenopleidingen te professionaliseren inzake laaggeletterdheid bij jongeren.

4.2. Strategische doelstelling 2

De tweede doelstelling luidt: "We zetten in op het verhogen van geletterdheid binnen de familieomgeving om het doorgeven van laaggeletterdheid van generatie op generatie te doorbreken."

Uit PIAAC-onderzoek blijkt dat 11 procent van de ouders met kinderen jonger dan 13 jaar laaggeletterd is. Onderzoek toont ook dat laaggeletterdheid vaak van generatie op generatie wordt doorgegeven. Die cyclus moet worden doorbroken.

Als hun kinderen naar school gaan, ontstaat voor ouders dikwijls een mogelijkheid en wens om te gaan leren, want ze willen hun kind kunnen ondersteunen bij het huiswerk. Er moet dan ook ondersteuning zijn om deze mensen te versterken in hun geletterdheidsvaardigheden.

De CBE's werken dan ook vaak samen met scholen. Daarnaast loopt een samenwerking tussen Vocvo en de ouderkoepels. Maar ook binnen het welzijnswerk is aandacht voor laaggeletterde ouders nodig. Vandaar de groeiende samenwerking met het Agentschap Opgroeien en de Huizen van het Kind.

4.3. Strategische doelstelling 3

"We versterken de geletterdheidscompetenties van werkzoekenden en werkenden in het kader van hun beroepsopleiding, hun traject naar werk of binnen hun tewerkstelling, om de kans op het vinden en behouden van werk te verhogen en bij te blijven met de evoluties op de arbeidsmarkt", is de derde doelstelling.

In het traject naar werk mag er dus niet enkel aandacht zijn voor het specifieke beroep, maar is het duurzamer om de werkzoekenden veel breder te versterken in geletterdheidsvaardigheden.

Als werkenden niet versterkt worden in hun geletterdheidsvaardigheden missen ze vaak kansen op de arbeidsmarkt. 12 procent van de mensen die actief zijn op de arbeidsmarkt, is laaggeletterd. 40 procent van de mensen die laaggeletterd zijn, is niet aan het werk.

In samenwerking met VDAB wordt meer ingezet op geletterdheid. Vocvo heeft ook meegewerkt aan de ontwikkeling van een module voor VDAB-medewerkers om de aandacht voor geletterdheid te vergroten. Daarnaast was er ook samenwerking met diverse sectoren, met onder andere input voor de nieuwe sectorconvenanten.

4.4. Strategische doelstelling 4

"We versterken geletterdheidscompetenties van mensen in armoede, om hun kansen te vergroten om uit de armoede te geraken en hun participatie aan de samenleving te verhogen", is de vierde doelstelling.

Uit PIAAC-cijfers blijkt dat 20 procent van de respondenten uit het laagste inkomensdecil laaggeletterd is. Laaggeletterdheid, armoede en sociaaleconomische kansen zijn sterk met elkaar gerelateerd, merkt de spreker op. Groeien in geletterdheid is vaak een kans om een stap hoger te zetten op de maatschappelijke ladder.

Vocvo heeft in dat kader de voorbije jaren ingezet op de samenwerking met armoedeorganisaties. Er is ook een rol weggelegd voor het volwassenenonderwijs om drempels weg te werken voor mensen in kansarmoede. De stap naar het formeel onderwijs is voor deze mensen dikwijls nog veel te groot, uit schrik en schaamte.

4.5. Strategische doelstelling 5

“We zetten in op het verhogen van de digitale geletterdheid van jongeren en volwassenen, opdat zij meekunnen in de snel digitaliserende maatschappij”, is de vijfde doelstelling.

De voorbije maanden is digitalisering extra onder de aandacht gekomen, maar voor de spreker was al lang duidelijk dat het een groot probleem is. Veel mensen die dachten dat ze meekonden, hebben nu door corona gemerkt dat niet alles evident is. Mensen die niet over voldoende digitale vaardigheden beschikken, worden van bepaalde zaken uitgesloten.

De PIAAC-gegevens dateren van 2012, dus zeker wat digitalisering betreft, zijn dat oude cijfers. Maar de Koning Boudewijnstichting heeft in samenwerking met de VUB recent een digitale inclusieve barometer voorgesteld. Daaruit blijkt dat 40 procent van de mensen onvoldoende digitale vaardigheden heeft. Sara Jaminé noemt dat een hallucinant cijfer. Bij laaggeschoolden is dat zelfs 75 procent.

E-inclusie moet dus op de politieke agenda komen, meent de spreker. Vocvo zit mee in de taskforce over e-inclusie die de VUB heeft opgestart. Samen met Media-wijs en VVSG trekt Vocvo ook een expertengroep rond e-inclusie.

4.6. Drie acties

Naast de vijf doelstellingen zijn er drie acties die de doelstellingen overbruggen, schetst de spreker.

De eerste actie wil voor cursisten (met focus op jongeren, ouders, werkenden, werkzoekenden en mensen in armoede) in het volwassenenonderwijs kansen creëren om hun geletterdheid te verhogen.

De CBE's zijn er specifiek voor de groep van laaggeletterden, maar er moet ook meer aandacht zijn voor de mensen met geletterdheidsnoden die op niveau 2 van PIAAC scoren. Deze mensen komen in het CVO terecht, maar houden een opleiding vaak niet vol omdat ze op enkele vaardigheden iets tekortkomen om het tot een goed einde te brengen, terwijl ze dat wel zouden kunnen en daarmee grote stappen in hun leven zouden kunnen zetten. Vocvo richt zich dus op het hele veld van de volwasseneneducatie en ondersteunt hen bij de professionalisering, om veel meer aandacht te hebben voor laaggeletterdheid. Vocvo ondersteunde ook alle CVO's rond het thema geletterdheid.

Voor eerstegeneratiemigranten (met focus op ouders, werkenden, werkzoekenden en mensen in armoede) kansen creëren om hun geletterdheid te verhogen, is een tweede actie. De term eerstegeneratiemigranten werd gekozen omdat die ook in PIAAC zo wordt gedefinieerd. De groep scoort veel slechter op de PIAAC-cijfers. Er is dus meer aandacht nodig om hen te versterken. Vocvo werkt daartoe samen met het Agentschap Integratie en Inburgering, om binnen het inburgeringstraject ook aandacht te hebben voor andere vaardigheden, naast de belangrijke kennis van het Nederlands.

Tot slot wil Vocvo inzetten op onderzoek. Vlaanderen heeft beslist om opnieuw deel te nemen aan het PIAAC-onderzoek. Normaal gezien zouden de cijfers beschikbaar zijn in 2024, maar door de coronacrisis is de timing al verplaatst naar 2025.

Het is een heel uitgebreid proces en er moesten nieuwe vragenlijsten getest worden in deur-aan-deurgesprekken, maar door corona is dat dus uitgesteld.

5. Opvolging

Vocvo zet sterk in op de monitoring van het plan, stelt Sara Jaminé. In 2019 gebeurde een nulmeting, in 2021 zal een tussentijdse meting gebeuren en in 2024 volgt de eindevaluatie.

Het is onmogelijk om echt een impactmeting te doen, want dat vereist een groot-schalig en duur onderzoek. Er wordt wel gekeken naar de progressie inzake samenwerking, het bereiken van cursisten enzovoort.

Daarnaast wordt een halfjaarlijks rapport gemaakt, waarin de vorderingen van het plan worden meegedeeld.

6. Uitdagingen

Het is een budgetneutraal plan, benadrukt de spreker, ook alle engagementen van de partners zijn budgetneutraal. Het is een uitdaging om alles te regelen zonder dat er extra budgetten aan vasthangen.

Inge Van Acker voegt toe dat Vocvo het Strategisch Plan Geletterdheid coördineert, maar in het algemeen werkt rond geletterdheid voor volwassenen.

Een van de onderdelen daarvan is de coördinatie van het onderwijs in de gevangissen. Daarnaast is er een centrum voor duidelijke taal Wablieft, met bijvoorbeeld de krant Wablieft. Er is ook een pedagogische begeleidingsdienst gericht op het volwassenenonderwijs, waarbij tot voor kort zowel CVO's als CBE's ondersteund konden worden op het vlak van geletterdheid.

De uitdaging voor Vocvo is dat de pedagogische begeleidingsdienst een heel zware besparing moest verwerken. Daardoor kunnen de opdrachten – die ook gericht waren op de uitvoering van het strategisch plan – om organisaties waar volwassenen leren te versterken in het omgaan met geletterden en laaggeletterdheid, niet meer worden uitgevoerd, aangezien de besparing inging op 1 september 2020.

De realisaties inzake opleidingen en samenwerkingen met bijvoorbeeld armoede-organisaties en VDAB verdwijnen nu dus uit de opdracht van Vocvo. Er blijft een beperkt deel pedagogische begeleiding over, maar dat richt zich enkel op de CBE's. Daar is ook een nood aan leraren voor ondersteuning op de klasvloer. Met de beschikbare middelen zal Vocvo zich daarop richten, maar de bredere werking inzake ondersteuning van geletterdheid voor alle volwassenen in andere organisaties zoals CVO, VDAB, SYNTRA en Vormingplus valt weg. Dat is voor Vocvo, maar zeker ook voor het strategisch plan, een enorme uitdaging.

Sara Jaminé situeert dat minister Ben Weyts tijdens een commissievergadering in april zei dat hij de impact van de besparingen op het strategisch plan ziet en dat hij zijn collega-ministers die ook engagementen hebben opgenomen binnen het Strategisch Plan Geletterdheid zal aanspreken om na te gaan of middelen vrijgemaakt kunnen worden voor de ondersteuning van de partners. Vocvo heeft in samenwerking met het Departement Onderwijs en Vorming een dossier opgesteld, waarin wordt aangegeven wat Vocvo nodig acht aan middelen en ondersteuning om dat op een goede manier te kunnen doen. Het dossier werd toegevoegd aan een nota die nu bij de minister ligt. De spreker hoopt dat snel een antwoord komt, om de uitdaging op een goede manier te kunnen aanpakken.

Er zijn meer dan veertig partners betrokken bij het plan. Zij hebben natuurlijk ook nog heel wat ander werk op de plank. Het is dus een uitdaging voor het plan om alle neuzen in dezelfde richting te krijgen en de engagementen waar te maken.

Volgens Sara Jaminé heeft het derde plan een grote impact, maar het blijft een uitdaging.

II. Bespreking

1. Tussenkomsten van de leden

1.1. Annabel Tavernier

Annabel Tavernier schetst dat het strategisch plan loopt van 2017 tot 2024 en ondertussen dus ongeveer de helft van de looptijd achter de rug is.

Geletterdheid verhogen, is van zeer groot belang, stipt de spreker aan. De samenhang met werk, armoede, gezondheid en participatie in de samenleving, zorgt ervoor dat laaggeletterdheid aanzienlijke kosten met zich meebrengt, niet alleen voor het individu, maar ook op het niveau van de maatschappij.

Na het operationeel plan 'Geletterdheid verhogen', dat liep van 2005 tot 2011 en het strategisch plan 'Geletterdheid verhogen' van 2012 tot 2016 is dit het derde plan voor het verhogen van geletterdheid.

Ondanks de jarenlange beleidsinspanningen, moet jammer genoeg worden vastgesteld dat er nog geen verhoging is van de gemiddelde Vlaamse geletterdheid. Het is meer dan ooit cruciaal om werk te maken van een sterke algemene geletterdheid, stelt Annabel Tavernier. Dat impliceert niet enkel lezen en schrijven, maar zeker ook digitale geletterdheid. Er moet ook voldoende aandacht blijven gaan naar het doorbreken van het doorgeven van laaggeletterdheid van generatie op generatie.

Structureel samenwerken en een horizontaal geletterdheidsbeleid is voor N-VA van groot belang. De uitvoering van het Strategisch Plan Geletterdheid is niet enkel de verantwoordelijkheid van het onderwijs, maar van alle relevante beleidsdomeinen van de Vlaamse overheid en van de sleutelorganisaties op het vlak van geletterdheid.

In het strategisch plan wordt vooropgesteld om het aandeel laaggeletterden onder de actieve bevolking te doen dalen tot 9 procent tegen de volgende PIAAC-meting. Zal deze doelstelling gehaald worden?

Ondanks een toenemende scholingsgraad wordt een constante stroom van nieuwe laaggeletterden gegenereerd, merkt de spreker op. Welke oorzaken ziet Vocvo hiervoor? Is de instroom van migranten een element?

Bij de evaluatie van het vorige strategisch plan kwam naar voren dat bij verschillende doelstellingen het eigenaarschap te vaag gedefinieerd was. Momenteel werkt Vocvo met SMART-geformuleerde engagementen met toekenning van het trekkerschap aan een partner of organisatie. Hoe wordt deze manier van werken ervaren? Is het probleem van het eigenaarschap ondertussen van de baan? Worden meer operationele doelstellingen gerealiseerd in vergelijking met het vorige plan?

Gelet op het belang om generatieongeletterdheid te doorbreken werden de eindtermen basisgeletterdheid ingevoerd, om zeker te zijn dat iedereen die de schoolbanken verlaat vlot kan functioneren in de huidige maatschappij. Wat zal volgens Vocvo de impact van deze maatregel zijn?

Kan Vocvo verduidelijken op welke manier wordt samengewerkt met het beleidsdomein Welzijn in functie van strategische doelstelling 4?

Annabel Tavernier gaat nog in op het belang van digitale geletterdheid. De vijfde strategische doelstelling zet daarop in. Welke vooruitgang werd de voorbije jaren geboekt op dat terrein?

Van 7 tot 13 september liep de campagne 'Spring je mee op de digitale trein? Wij helpen je graag.' Deze campagne was vooral gericht op de ondersteuning van lokale besturen bij het ontwikkelen van een e-inclusiebeleid. Hoe evalueert Vocvo de campagne? Werden veel lokale besturen bereikt? Wat is de stand van zaken van de taskforce e-inclusie?

In de tussentijdse rapportage van juli 2020 staat dat binnen het Departement Werk en Sociale Economie grote belangstelling is voor het inzetten op digitale geletterdheidsvaardigheden van werknemers. Zal Vocvo hierrond verdere acties ondernemen? Zijn er nog nieuwe initiatieven op komst, gelet op de coronacrisis?

In de tussentijdse rapportage wordt ook verwezen naar een tweejaarlijks sensibiliseringsplan. Kan het plan toegelicht worden? Hoe verhoudt het zich tot het globale plan?

1.2. Hannelore Goeman

Hannelore Goeman stelt dat de cijfers over geletterdheid niet als een verrassing mogen komen en verwijst naar de resultaten van het PISA-onderzoek, waaruit blijkt dat de leesvaardigheid aanzienlijk achteruitgaat in Vlaanderen. Een op vijf Vlaamse leerlingen haalt het minimumniveau niet. Dat is voor iedereen een groot aandachtspunt.

Het lid meent dat laaggeletterdheid niet vroeg genoeg bestreden kan worden. De eindtermen basisgeletterdheid in de eerste graad van het secundair onderwijs moeten ervoor zorgen dat iedereen de basisgeletterdheid Nederlands, wiskunde en digitale en financiële competenties haalt. Hoe evalueert Vocvo de eindtermen basisgeletterdheid en is daar al effect van te zien? Zijn deze eindtermen voldoende? Is het een advies van Vocvo om ook in het basisonderwijs geïndividualiseerde eindtermen basisgeletterdheid in te voeren?

De laaggeletterdheid van generatie op generatie is volgens de spreker belangrijk. Vocvo wil inzetten op kansen voor ouders die een grote leerbereidheid tonen als hun kinderen naar school gaan. Er wordt gesproken over samenwerking, maar hoe gebeurt dat dan in de praktijk?

Hannelore Goeman vraagt naar good practices om de geletterdheid van werkenden te verhogen.

Digitale geletterdheid staat hoog op de politieke agenda. Uit het onderzoek van de Koning Boudewijnstichting blijkt dat 40 procent van de mensen onvoldoende mee is. Dat is hallucinant. Is het aanbod van CVO's en CBE's voldoende sterk inzake digitale competenties of moet de overheid daar extra in investeren? Mediawijsheid noemt ze daarbij een belangrijk element.

Nederlands leren is cruciaal voor nieuwkomers, benadrukt de spreker. Maar ook wiskundige en digitale geletterdheid zijn van belang. Wat verwacht Vocvo van het Agentschap Integratie en Inburgering? Zou brede geletterdheid ook meer plaats moeten krijgen in de inburgeringscursussen?

Bij de evaluatie van het vorige strategisch plan werd opgemerkt dat verschillende partners en beleidsdomeinen nog steeds te weinig oog hadden voor geletterdheid. Op welke manier worden ze beter gesensibiliseerd, geïnformeerd en gemotiveerd

om met het plan aan de slag te gaan, wat niet eenvoudig is in een budgetneutrale context?

Hannelore Goeman onthoudt dat een structurele aanpak belangrijk is en dat niet alles in projecten wordt gestopt.

Zij betreurt de besparingen op Vocvo, wat ook jammer is voor de ondersteuning van de partners. De spreker vraagt om die terug te draaien, maar beseft de beperkte slaagkansen van een vraag vanuit de oppositie. Is er ondertussen al overleg geweest met andere ministers over de mogelijkheden om middelen vrij te maken en ook binnen die beleidsdomeinen extra aandacht te besteden aan geletterdheid? Zijn er positieve signalen op dat vlak?

1.3. Loes Vandromme

Loes Vandromme beaamt dat geletterdheid veel meer is dan het kennen van het Nederlands; het gaat over het zelfstandig kunnen functioneren in en participeren aan de samenleving.

Er werd gewezen op de noodzaak van een horizontaal geletterdheidsbeleid. Daarvoor moet samengewerkt worden en er werden mooie voorbeelden genoemd. Is er zicht op de transversale investeringen over de verschillende beleidsdomeinen heen om werk te maken van het geletterdheidsbeleid? Is er een globaal zicht op alle initiatieven die over de beleidsdomeinen heen genomen worden?

Er werd verwezen naar de valkuilen van de vorige plannen, waarbij vooral projectmatige middelen werden voorgesteld. Het is de bedoeling om ook in structurele middelen te voorzien. Wordt Vocvo daarin betrokken?

Het lid vraagt of de vele partners zelf voldoende middelen hebben om werk te maken van de acties tegen ongeletterdheid.

Er wordt door Vocvo ook gevraagd dat één minister de trekker zou zijn van het geletterdheidsbeleid. Dat zal waarschijnlijk de minister van Onderwijs zijn. De spreker vraagt naar de initiatieven die nog mogelijk zouden zijn vanuit het beleidsdomein Onderwijs en Vorming om het plan verder te ondersteunen.

Loes Vandromme verwijst ook naar het voortgangsrapport, waarin verwezen wordt naar het sensibiliseringsplan dat wordt opgesteld samen met het Departement Onderwijs en Vorming en vraagt daarover iets meer toelichting.

De spreker heeft weet van een West-Vlaams plan voor geletterdheid. Zijn er nog andere provinciale plannen? Wordt door Vocvo gestimuleerd dat de provincies acties ondernemen?

Inzake levenslang leren, is er de conceptnota 'De Lerende Samenleving'. Hoe was Vocvo daarbij betrokken? Spoort het Strategisch Plan Geletterdheid met de aanpak inzake levenslang leren?

Volgens de spreker moeten nog veel mensen overtuigd worden dat de CBE's de experts zijn om mensen die ongeletterd, laaggeschoold of kortgeschoold zijn te begeleiden. Zij heeft het gevoel dat de expertise van de CBE's nog veel meer benut kan worden.

Professionalisering is een belangrijk punt voor Vocvo, en daarvoor wordt samengewerkt met onderwijs. Zijn er nog andere domeinen waar gewerkt wordt aan de professionalisering van ambtenaren en medewerkers?

Heeft Vocvo tips om de rol van de CBE's en het benutten van hun expertise te versterken? Loes Vandromme zegt dat er bij de CBE's en in het volwassenenonderwijs mooie voorbeelden zijn van digitalisering en geïntegreerd leren.

Met het project 'Geletterde Gemeente' spreekt een gemeente het engagement uit om duidelijk te communiceren. De spreker stipt aan dat dat project misschien herhaald kan worden.

Loes Vandromme vestigt de aandacht op het BENO-project voor anderstalige nieuwkomers, dat op dit moment in Antwerpen en Oostende loopt. Het gaat opnieuw om een project, maar de spreker veronderstelt dat het nodig zou kunnen zijn om daar structurele middelen voor in te schrijven.

Zij meent voorts dat er in de link met sociale economie nog winst te maken is, want in de maatwerkbedrijven zijn dikwijls laaggeschoolde mensen tewerkgesteld.

Vocvo werkt heel vaak samen met onderwijs. In coronatijden is dat wellicht niet gemakkelijk. Ervaart men moeilijkheden om effectief op school aanwezig te zijn, want wellicht is Vocvo niet erkend als essentiële derde?

1.4. Jo Brouns

Jo Brouns geeft een lokaal voorbeeld dat bevestigt dat nog een hele weg is af te leggen. Zijn gemeente heeft een vrij succesvolle zomerschool achter de rug, met een nauwe samenwerking tussen de gemeente en de basisscholen. Op het einde van het schooljaar geven de leerkrachten een brief mee aan de leerlingen waarvan ze dachten dat de zomerschool voor hen nuttig zou zijn. Daarop stond de link naar de website van de gemeente. De zomerschool heeft veel mensen bereikt, maar ook een aantal beoogde mensen niet bereikt, om de heel eenvoudige reden dat het invullen van het webformulier voor sommigen te moeilijk was. Dat was dus een duidelijk signaal inzake digitale geletterdheid.

De klas van de toekomst is digitaal, meent het lid. Het beschikken over de nodige apparatuur zou een basisrecht moeten zijn voor elk kind. Welke randvoorwaarden moeten volgens Vocvo vervuld zijn om dat effectief tot een basisrecht te maken?

Minister Ben Weyts komt binnenkort met een groot ICT-plan. Er werden al extra ICT-middelen uitgetrokken. De spreker veronderstelt dat Vocvo ook een rol zal spelen in het plan voor de ontwikkeling van het digitaal onderwijs. Werd Vocvo betrokken bij de opmaak van het plan? Wat is de visie over wat in het ICT-plan voor onderwijs zou moeten staan?

1.5. Roosmarijn Beckers

Roosmarijn Beckers meent dat Vocvo een Herculeswerk te voltooien heeft, maar dat de sprekers zeer optimistisch blijven.

De scholingsgraad neemt toe, maar de ongeletterdheid ook, stipt het lid aan. Dat is een zeer bevreemdende vaststelling. Wat is de verklaring? De algemene toeloegang van het niveau van het onderwijs? De toegenomen migratie? De spreker ziet soms nieuwkomers arriveren als analfabeet, wat de situatie nog ingewikkelder maakt.

De coronacrisis heeft een grote invloed gehad. Leerkrachten NT2 geven aan dat het ontbreken van digitale vaardigheden en moeilijkheden met lezen en schrijven digitaal lesgeven bemoeilijken. In welke mate heeft de coronacrisis de situatie nog verergerd?

Roosmarijn Beckers meent dat laaggeletterde ouders zich ook schamen, bijvoorbeeld als ze het rapport van de kinderen niet kunnen begrijpen. Wat is mogelijk om deze mensen aan te zetten om toch hulp te vragen?

Laaggeletterden op de werkvloer doen waarschijnlijk jobs die veel handenarbeid vereisen. Hoe kunnen werkgevers gemotiveerd worden om initiatieven te nemen? Als de werknemers meer geletterd worden, bestaat natuurlijk het risico dat ze een andere job gaan zoeken.

Werkzoekenden met lage digitale competenties zijn vaak ouder. De pensioenleeftijd stijgt, dus meer werkzoekenden hebben een hogere leeftijd. Welke incentives zijn mogelijk om die mensen te motiveren om hun digitale vaardigheden te verbeteren?

Verwachten de sprekers dat de netoverschrijdende gestandaardiseerde testen die minister Ben Weyts aankondigt, de laaggeletterdheid zal detecteren en op dat moment geremedieerd kan worden?

Ook Roosmarijn Beckers betreurt dat op de pedagogische begeleidingsdienst van Vocvo is bespaard. De minister zei dat met de besparing het Strategisch Plan Geletterdheid niet getroffen zou worden. Onrechtstreeks gebeurt dat wel, stelt de spreker. Er is een grote en enkel stijgende nood, dus daar moet dringend iets aan gedaan worden, besluit het lid.

1.6. Jan Laeremans

Jan Laeremans gaat in op de metingen van PIAAC. Die gebeuren slechts om de tien jaar. Dat lijkt het lid veel te grofmazig. Er zouden elk jaar metingen moeten gebeuren om alles in kaart te brengen. Het is hem ook niet duidelijk op welke manier de 5000 volwassenen die deelnemen aan de meting geselecteerd worden. Is dat een valide keuze?

Een op de tien jongeren stroomt laaggeletterd uit, stellen de sprekers. Waar wordt dat gemeten?

In de inleiding werd gezegd dat de eerste generatie migranten duidelijk slechter scoort. Hoe wordt de eerste generatie afgebakend, want de eerste generatie migranten dateert van de jaren vijftig?

Mensen kunnen beter leren op een plek waar ze zich veilig voelen, werd gesteld. Kunnen de sprekers dat concretiseren?

1.7. Elisabeth Meuleman

Ook *Elisabeth Meuleman* verwijst naar de zware besparingen voor Vocvo. Dat staat volgens haar in schril contrast met de nood en urgentie die overal erkend wordt.

De minister gaf aan dat hij wil nagaan of er via andere beleidsdomeinen ondersteuning en middelen kunnen komen. Er werd verwezen naar een nota van de administratie. Is die beschikbaar? Wat is de timing? Naar welke beleidsdomeinen wordt gekeken? Over welke bedragen gaat het?

Het lid veronderstelt dat ook Vocvo extra kosten heeft gehad door corona. Kon de organisatie een beroep doen op het coronanoodfonds voor onderwijs?

Het begrip basisgeletterdheid is ingevoerd in de eindtermen. Preventie lijkt de spreker beter dan remediëring, vandaar de vraag of Vocvo die basisgeletterdheid een goede zaak vindt en of die eventueel uitgebreid moet worden.

1.8. Koen Daniëls

Koen Daniëls heeft het gevoel van dweilen met de kraan open. Er werd gesproken over de eerste generatie nieuwkomers en mensen die soms helemaal ongeletterd arriveren. Maar uit de PISA-resultaten blijkt dat kinderen van de derde generatie het slechter doen dan kinderen van de tweede generatie, die het op hun beurt slechter doen dan de eerste generatie. Vanwaar de verwijzing naar de eerste generatie, terwijl uit PISA blijkt dat de volgende generaties het nog minder goed doen?

Als verklaring daarvoor wordt gegeven dat de eerste generatie geen keuze had. Om iets te bereiken, kon men zich niet terugtrekken in de eigen gemeenschap.

Jaar na jaar zijn er meer laaggeletterden met een diploma. Hoe kan dat opgelost worden? Iemand met een diploma secundair onderwijs aansporen om volwassenenonderwijs te gaan volgen om geletterd te worden, is niet gemakkelijk. Het lid vraagt zich af of hij zich zorgen moet maken over de diploma's die uitgereikt worden.

Stijgt de aangroei van het aandeel laaggeletterden? Het is volgens Koen Daniëls niet zo dat men tijdens het leven laaggeletterd wordt. Hoewel hij wel ziet dat oudere mensen die vroeger perfect overweg konden met een televisietoestel, nu moeilijkheden hebben met de nieuwe toestellen. Mensen die vroeger perfect mee konden, zijn nu op een aantal aspecten laaggeletterd, omdat ze niet overweg kunnen met bepaalde digitale vaardigheden. Maar deze mensen voelen zich helemaal niet laaggeletterd.

De definitie van laaggeletterdheid evolueert. De term roept volgens de spreker ook verkeerde verwachtingen op. Laaggeletterdheid wordt gepercipieerd als analfabetisme. Is er geen andere omschrijving nodig, om heel duidelijk de hiaten vast te stellen?

Wat is de pullfactor om mensen aan te zetten een opleiding te volgen?

1.9. Kathleen Krekels

Kathleen Krekels meent dat de beschikbare middelen zo efficiënt mogelijk ingezet moeten worden. De nulmeting uit 2019 bevat heel veel acties. Op dat moment moesten veel acties nog opgestart worden. Zijn die ondertussen opgestart?

Zal de tussentijdse meting dezelfde structuur hebben en al een reflectie geven van het effect van elke actie? Zullen op basis daarvan aanpassingen gebeuren of loopt alles gewoon door tot 2024?

In welke mate werden de acties gebaseerd op de voorgaande plannen? In welke mate is er vernieuwing en uitbreiding doorgevoerd?

Hoe zal Vocvo de invloed van corona meenemen in de tussentijdse evaluatie in 2021?

2. Antwoorden van Vocvo

Sara Jaminé hoopt op een aandeel van 9 procent laaggeletterden of lager tegen 2024. Of het haalbaar is, daarover bestaat enige twijfel. Vocvo vond dat in een plan van de overheid met streefcijfers niet kon worden gesteld dat het in 2024 in orde is als nog steeds 12 procent van de bevolking laaggeletterd is. Er is expliciet gekozen voor vooruitstrevende cijfers, ook gebaseerd op gemiddelden van

omliggende landen. Met politieke engagementen en middelen moet het streefdoel haalbaar zijn.

Er zijn volgens de spreker verschillende redenen voor de laaggeletterdheid bij jongeren. Er zijn meer jongeren met een migratieachtergrond, maar zij zijn niet de grootste verklaring van het groeiende aantal laaggeletterde jongeren. Er moet vooral gekeken worden naar de onderwijsniveaus waaruit de laaggeletterde jongeren komen. Dat is vooral bso en in beperktere mate tso. In het vak PAV komen alle geletterdheidsvaardigheden samen, schetst de spreker. Uit een onderzoek van vier jaar geleden bleek dat 60 procent van de jongeren die eindtermen niet haalde. Dan is het logisch dat een groeiende groep jongeren laaggeletterd uitstroomt. Als op de andere vakken wel goede scores worden gehaald, maar op PAV niet, slaagt de jongere wel, maar is het best mogelijk dat de persoon onvoldoende geletterdheidsvaardigheden heeft.

In het secundair onderwijs en in andere opleidingen moeten jongvolwassenen beter gevolgd worden en moet er geïntegreerd gewerkt worden. Geletterdheidsvaardigheden moeten in de praktijkvakken geïntegreerd worden. Daardoor zal het probleem zich minder voordoen. Dat is volgens Sara Jaminé een sleutelbegrip voor de aanpak.

Het huidige plan vertrekt van de grote doelstellingen die samen met de partners werden opgesteld. Er wordt direct gekeken wie wat gaat doen om de doelstellingen te verwezenlijken. Partners voelen zich veel sterker betrokken, maar het blijft moeilijk omdat zij ook veel andere zaken op de agenda hebben staan. Geletterdheid is vaak niet de eerste prioriteit, omdat er geen middelen aan vasthangen en er geen grote politieke druk is rond het thema.

Het is volgens de spreker goed dat basisgeletterdheid is ingevoerd, hoewel zij geen fan is van de term. Basisgeletterdheid wekt de indruk dat er nog een niveau is onder geletterdheid, de vaardigheden die nodig zijn om mee te kunnen.

Er is niks mis mee om als maatschappij te zeggen dat elke jongere een aantal vaardigheden moet hebben om weerbaar te zijn in het latere leven. Vocvo is voorstander om dat ook door te trekken naar de hogere jaren. Ook voor die jaren dient geletterdheid een prioriteit te zijn in de nieuwe eindtermen. De spreker wijst daarbij nogmaals op het belang van een geïntegreerde aanpak. Sara Jaminé vult aan dat het hele basisonderwijs over geletterdheid gaat. Daar leren kinderen lezen, rekenen, schrijven, een kaart interpreteren enzovoort. Dat zijn de geletterdheidsvaardigheden, dus basisonderwijs is gelijk aan geletterdheidsonderwijs. De PIRLS-resultaten zijn niet positief, dus daaraan moet gewerkt worden, maar zij betwijfelt of het doortrekken van basisgeletterdheid naar het basisonderwijs een oplossing is.

De spreker benadrukt de samenwerking met het Departement Welzijn. Vocvo maakt ook deel uit van het horizontaal Permanent Armoedeoverleg. De link werd ook gelegd met financiële geletterdheid. Uit een recent rapport blijkt dat er een link is tussen armoede en financiële geletterdheid. Dat is niet verwonderlijk, want mensen die in armoede leven hebben vaker kans om laaggeletterd te zijn, waardoor er ook een impact is op financiële geletterdheid, want die bestaat ook uit digitale vaardigheden en lees- en rekenvaardigheden. Er is dus zeker afstemming, maar financiële geletterdheid is niet enkel een probleem voor mensen in kansarmoede. Sommigen hebben zelfs zeer vooruitstrevende financiële geletterdheidsvaardigheden om het hoofd boven water te houden.

Corona heeft veel problemen inzake digitale geletterdheid blootgelegd, maar heeft anderzijds ook veel mensen de stimulans gegeven om de stap te durven zetten. Er

is nood aan een nieuwe meting om de impact van corona op de digitale vaardigheden na te gaan.

Er moet volgens de spreker meer aandacht besteed worden aan digitale geletterdheid. Lokale besturen hebben veelal e-loketten en sommige dienstverlening is enkel aan te vragen via de website van de gemeente. Het goedkoopste ticket van De Lijn is een tienrittenkaart op de app, geeft de spreker als voorbeeld. Wie niet digitaal mee is, wordt van veel rechten en dienstverlening uitgesloten. Daar moet de overheid veel meer aandacht aan besteden en er moet veel meer ondersteuning komen.

Het volwassenenonderwijs en basiseducatie doen heel veel, maar zij zijn gebonden aan het onderwijsveld. Gelukkig zijn er nog andere partners die kleinere incentives kunnen geven. De Taskforce e-inclusie gaat na hoe het aanbod veel meer op elkaar kan worden afgestemd en met welke vraag men bij welke organisatie terecht kan.

Beschikken over een laptop of tablet is heel belangrijk, maar even belangrijk is de toegang tot internet. Uit het onderzoek van KBS bleek dat 90 procent van de huishoudens toegang heeft tot internet, maar hoe lager de scholingsgraad en het inkomen, hoe vaker die verbinding enkel loopt via één smartphone in het gezin. Toegang tot kwaliteitsvol internet is dus een belangrijk streefdoel van de taskforce. Het sociaal tarief voor telefonie en internet is nu maar voor een zeer beperkte groep mogelijk en verloopt via een complexe aanvraagprocedure. Dat kan veel eenvoudiger en via het toekennen van automatische rechten. Het is ook belangrijk dat de groep rechthebbenden wordt uitgebreid.

Vocvo is sterk bezig met digitale vaardigheden, waarvoor ook wordt samengewerkt met het Departement Werk, onder andere bij het opstellen van de sectorconvenanten. Ook met de SERV is er samenwerking.

Het sensibiliseringsplan werd recent afgerond. Aan alle actoren die betrokken zijn bij het plan werd gevraagd wat zij de komende twee jaar zullen ondernemen om geletterdheid beter bekend te maken. Dat kunnen zowel heel kleine als grote initiatieven zijn. Het belangrijkste is dat iets ondernomen wordt. Sommige partners hebben daarbij ondersteuning gevraagd van Vocvo, maar er moet nog bekeken worden in welke mate dat nog mogelijk is met een kleinere bezetting.

De vraag over de evaluatie van de eindtermen basisgeletterdheid dient eerder gericht te worden aan de minister, stipt de spreker aan. Ze weet wel dat het departement daarmee bezig is, maar zij heeft geen zicht op het gelopen proces.

Er werd gevraagd naar praktijkvoorbeelden over samenwerking met scholen, VDAB en op de werkvloer. Het gaat bijvoorbeeld om een structurele samenwerking tussen CBE of CVO en een school, waarbij op de school van de kinderen lessen worden aangeboden. Dat is dus een veilige context, benadrukt de spreker. Op een plaats die men kent en waar men de mensen vertrouwt, wordt de stap naar duurzaam leren gemakkelijker gezet. Mensen met schroom en schaamte durven dikwijls niet de stap naar een CBE te zetten, want ze kennen de mensen en het gebouw niet, maar op de school van de kinderen lukt wel.

Met VDAB is er ook veel samenwerking over digitale vaardigheden. Een werkzoekende moet zich eerst registreren op mijnloopbaan.be vooraleer hij kan solliciteren. VDAB en CBE's werken samen om mensen daarbij te ondersteunen.

Op de werkvloer is de vraag naar digitale vaardigheden ook heel groot. Er is bijvoorbeeld een samenwerking van de CBE's met een bedrijf, om werknemers die een smartphone krijgen om alle activiteiten en handelingen te registreren, de vaardigheden bij te brengen om het toestel goed te beheren. De spreker verwijst ook

naar werkenaangeletterdheid.be waar duurzame trajecten voor geletterdheid op de werkvloer verzameld werden, wat de basiseducatie nog steeds doet.

Digitale geletterdheid gaat ook over mediawijsheid, stipt de spreker aan. Daarom worden ook jongeren aangesproken. Zij kunnen vaak wel overweg met een toestel en hun weg vinden in de digitale wereld, maar de informatie en de bronnen juist interpreteren, is moeilijker en steeds belangrijker.

Het Agentschap Integratie en Inburgering doet al veel rond brede geletterdheid, wat ruimer is dan het leren van Nederlands om mee te kunnen. In Antwerpen is er bijvoorbeeld een medewerker e-inclusie en algemeen zijn er ook opleidingen voor medewerkers om de bredere geletterdheidsvaardigheden te integreren. Wegens de hertekende situatie kan Vocvo niet meer ingaan op alle vragen op dat vlak.

Sara Jaminé veronderstelt dat het dossier van Vocvo, dat een nota is van het departement aan de minister, niet verspreid kan worden. Het dossier behelst wel alle betrokken beleidsdomeinen. In totaal werden middelen voor zes vte's gevraagd, om binnen de verschillende beleidsdomeinen te professionaliseren inzake geletterdheid. Zij is niet op de hoogte van de stappen die daarrond al gezet zijn.

Het schoentje wringt dikwijls bij de middelen en mensen die de partnerorganisaties zelf kunnen inzetten. Het is telkens een uitdaging voor deze organisaties om ook geletterdheid bovenaan de agenda te zetten, naast de vele andere opdrachten, en daar middelen voor vrij te maken. Het is de bedoeling om eventuele bijkomende krachten ook effectief in te zetten bij de partners, aangestuurd vanuit het plan, maar actief daar waar de noden zijn en engagementen zijn genomen.

De spreker schetst dat het Nederlandse voorbeeld, met vier of vijf ministers die het voortouw nemen, het politieke engagement versterkt. Voor het plan Geletterdheid in Nederland wordt 24 miljoen euro per jaar uitgetrokken, stipt ze aan. De kanttekening die gemaakt moet worden, is dat er in Nederland geen structureel volwassenenonderwijs meer is. Ook het Plan Geletterdheid van de Vlaamse Regering zou versterkt worden als er meerdere trekkende ministers zouden zijn.

Sara Jaminé is enorm enthousiast over het geletterdheidsplan van West-Vlaanderen. Het Vlaamse plan heeft het voordeel dat het breed is en veel verschillende actoren kan betrekken. Nadeel is dat het op een metaniveau blijft. Een meer regionaal plan kan, in afstemming met het Vlaamse plan, gemakkelijker lokale partners samenbrengen en nadenken over de realisatie.

Er stonden nog acties voor de professionalisering van andere beleidsdomeinen op de planning, maar aangezien de pedagogische begeleiding zich enkel mag focussen op de CBE's, is dat on hold geplaatst.

Samenwerking met lokale besturen wordt aangemoedigd. Het BENO-project is gericht op leerlingen die na één jaar uitstromen uit de OKAN-klas. Wie als 17-jarige OKAN verlaat, kan soms niet terecht in het gewoon secundair onderwijs en vaak is de stap naar de arbeidsmarkt of andere opleidingen nog te groot. In het project is er een sterke samenwerking tussen CBE, VDAB en OKAN, waarbij de jongeren een verder traject naar het volwassen leven kunnen volgen. Dat blijkt enorm succesvol te zijn, merkt de spreker op. Het is aanbevelingswaardig om het structureel te verankeren en in heel Vlaanderen aan te bieden, om jongeren sterk en geletterd de wereld in te sturen.

Inge Van Acker schetst dat, zoals alle organisaties, Vocvo vanaf maart de werking sterk moest wijzigen. Sinds september, na de sterke reductie van de middelen en de aangepaste opdracht, moet de werking herbekeken worden. Dat proces is nog aan de gang.

Sara Jaminé licht toe dat minder dan 1 procent van de bevolking analfabeet is. Daar zitten mensen met een heel sterke beperking bij, maar ook nieuwkomers die nooit naar school konden gaan. Kinderen in de lagere school kunnen dat vaak nog op relatief korte termijn oplossen. Voor oudere jongeren en volwassenen is dat veel moeilijker. OKAN en de CBE's hebben veel expertise op dat vlak, maar hoe langer iemand als analfabeet door het leven ging, hoe moeilijker het is om dat op korte termijn weg te werken en om vaardigheden te verwerven.

Om de schaamte rond laaggeletterdheid weg te werken, is een rol weggelegd voor sensibilisering. Binnen de CBE's gaan ambassadeurs op pad en doen hun verhaal. Het is volgens de spreker heel belangrijk om mensen te laten voelen dat ze niet alleen zijn. Op sensibilisering en het tonen van goede praktijken moet nog sterker worden ingezet om de schaamte weg te werken en de stap naar leren kleiner te maken.

Als werkgevers investeren in laaggeletterde werknemers zal ook de loyaliteit van de werknemers toenemen, want hoe lager geletterd, hoe minder productief een werknemer is en hoe minder hij mee is met vernieuwingen op het werk. Niet investeren, heeft dus ook een enorme kost, die vaak niet gezien wordt, merkt de spreker op. Laaggeletterden hebben niet alleen minder vertrouwen in zichzelf, maar ook in de maatschappij en de werkgever. Dat zijn elementen die meespelen en werkgevers kunnen helpen overtuigen.

Veel oudere werknemers vinden het zelf ontzettend vervelend om niet over digitale vaardigheden te beschikken, meent de spreker. Digitale geletterdheid is waarschijnlijk dan ook het minst problematische domein om mensen te versterken. Het is veel moeilijk om mensen aan te spreken over lezen en schrijven.

Via de webmodule geletterdheid van VDAB die Vocvo mee heeft ontwikkeld, kunnen mensen opgeleid worden om laaggeletterdheid te herkennen, bespreekbaar te maken en mensen door te sturen naar een opleiding.

Het PIAAC-onderzoek gebeurt om de tien jaar. Dat is niet frequent, maar het kost ook heel veel. Een onderzoek van 4 miljoen euro kan niet jaarlijks gebeuren. De OESO coördineert, dus Vlaanderen volgt gewoon de vooropgestelde timing. Zonder middelen is ook geen onderzoek mogelijk. De 5000 mensen die deelnemen aan het onderzoek worden willekeurig gekozen. Dat aantal is groot genoeg om de resultaten te extrapoleren naar heel Vlaanderen.

Als wordt gesproken over de eerste generatie migranten, gaat het over mensen die net zijn toegekomen en in hun geval dus de eerste generatie zijn. Het gaat dus niet om de maatschappelijke eerste generatie, maar om de eerste generatie op individueel niveau.

Sara Jaminé heeft geen zicht op de middelen uit het coronanoodfonds. De CBE's en CVO's kunnen daar beter antwoord op geven.

De spreker beaamt dat soms het gevoel kan ontstaan dat er wordt gedweild met de kraan open. In 1996 was 15 procent laaggeletterd en in 2012 was dat hetzelfde cijfer. Hopelijk is het in 2024 lager. Er is wel een verschuiving in de samenstelling van de laaggeletterden. Zij heeft geen verklaring voor het feit dat in het PISA-onderzoek de eerste generatie beter scoort dan de tweede en de derde. Uit PIAAC-gegevens blijkt dat er voor de tweede en derde generatie geen duidelijk verschil is met het gemiddelde in Vlaanderen. Om te voorkomen dat mensen laaggeletterd uitstromen, is geïntegreerd werken heel belangrijk.

Het is volgens Sara Jaminé zeker mogelijk om in de loop van het leven laaggeletterd te worden. De vaardigheden die twintig jaar geleden nodig waren om mee te

kunnen, zijn niet meer de vaardigheden die nu nodig zijn. Wie steeds een gelijkwaardige job heeft gedaan, geen andere vaardigheden nodig had en kon rekenen op een partner voor de administratie, kan bij het veranderen van de leefsituatie vaststellen dat de vaardigheden niet volstaan en is in feite laaggeletterd geworden tijdens het leven. Dat is gedeeltelijk te wijten aan het feit dat de maatschappij steeds hogere eisen stelt aan mensen. Het aandeel laaggeletterden neemt niet af omdat ook de eisen steeds groter worden en niet iedereen de mogelijkheden heeft om de vaardigheden bij te spijkeren.

Om mensen te motiveren om les te volgen, is het nodig om naar plaatsen te gaan waar mensen al komen en zich thuis voelen, bijvoorbeeld naar armoedeverenigingen. Mensen moeten bewust gemaakt worden dat ze niet alleen zijn met hun probleem en wel degelijk stappen vooruit kunnen zetten. Maar ze moeten ook weten welke organisaties en initiatieven er bestaan en waar ze terecht kunnen met welke vragen.

Inge Van Acker vult aan dat sensibilisering voor de laaggeletterde uitstroom van leerlingen belangrijk is. Wellicht zijn niet alle leraren zich bewust van het geletterdheidsprobleem. Als leerlingen in een beroepsopleiding de vaktechnieken onder de knie hebben, is men niet altijd bezig met de geletterdheid van de leerling, want de praktijkvakken zijn de hoofdvakken. Er is dus sensibilisering naar de leraren, maar ook naar de lerarenopleiding nodig. Daar moet veel meer aandacht zijn voor geletterdheid, zeker voor de opleidingen waarvoor onderzoek aantoonde dat er een reële kans is op uitstroom als laaggeletterde. Dat moet als lerarenteam aangepakt worden en dus is het nodig dat de leraren en de school daarvoor de tools in handen krijgen.

Sara Jaminé geeft nog mee dat nog niet alle acties van het plan zijn opgestart, maar wel al het overgrote deel. Er wordt ook gekeken waarop best wordt ingezet en wanneer, zodat structurele inzet mogelijk is.

De tussentijdse meting van 2021 is nog niet uitgetekend, maar het is wel de bedoeling om een reflectie te maken van de veranderingen ten opzichte van de nulmeting. De coronasituatie zal daarin worden meegenomen, want er waren minder opleidingen.

In het nieuwe plan staan inderdaad weinig nieuwe acties, bevestigt de spreker. Daar is bewust voor gekozen. Structurele verankering is een kritische succesfactor, dus wordt daarin de tijd en energie geïnvesteerd in plaats van nieuwe projecten op te zetten. Daarom worden ook de beleidsdomeinen veel sterker betrokken.

De spreker zegt nog dat het digitaliseringsplan van de minister wordt opgemaakt door het departement. De persoon die binnen het departement verantwoordelijk is voor het Plan Geletterdheid stemt zeker af met degenen die het digitaliseringsplan opmaken. Sara Jaminé zou graag zien dat het ICT-plan niet enkel gaat over de toegang tot een toestel, maar ook over de toegang tot internet en de focus op vaardigheden. Er wordt al snel verondersteld dat jongeren digitaal mee zijn, maar men zou volgens de spreker verasteld staan hoeveel jongeren niet over die vaardigheden beschikken. Ze kunnen misschien wel werken met vaak gebruikte apps, maar een webformulier invullen en bronnen zoeken, lukt vaak niet.

3. Bijkomende vragen en antwoorden

Koen Daniëls gaat nog in op het geïntegreerd werken, dat enkele keren werd aangehaald. PAV in het beroepsonderwijs, wat een geïntegreerde werking is, levert helaas niet de verhoopte resultaten op. De leerkracht die het vak geeft is veelal een vakleerkracht in één onderdeel van het geïntegreerde vak en niet in de andere onderdelen. Hij maakt een onderscheid tussen volwassenen en jongeren.

Geïntegreerd is complex en voor de beoogde doelgroep van jongeren is niet-geïntegreerd dikwijls al complex. Een ander aspect is dat er ook in andere domeinen aandacht moet zijn voor geletterdheid. De spreker veronderstelt dat Vocvo doelt op deze invulling van geïntegreerd werken.

Volgens *Sara Jaminé* is het een en-enverhaal. Er moet ook sterk worden ingezet op de professionalisering van leraren. PAV is een integratie van een aantal meer theoretische vakken, maar dat kan ook nog veel sterker geïntegreerd worden in de praktijkvakken. In het GO! zijn er een aantal projecten met co-teaching, waarbij de leraar PAV meekomt in de praktijklessen en op de twee vaardigheden tegelijkertijd kan worden ingezet. In de praktijkvakken meer aandacht besteden aan geletterdheidsvaardigheden vraagt professionalisering van de leraren, maar er kan ook sterker worden ingezet op co-teachen om de sterktes van beide leerkrachten te integreren.

Inge Van Acker geeft nog mee dat er veel verschillende manieren zijn om geïntegreerd te werken. In het continuüm van niet-geïntegreerd tot geïntegreerd zijn er ongelooflijk veel tussenmogelijkheden. Het is ook de taak van de school of het lerarenteam om na te gaan wat ze willen bereiken met hun doelpubliek en op welke manier dat het best kan.

Loes Vandromme illustreert dat het BENO-project een voorbeeld is van geïntegreerd werken. De leermotivatie van de leerlingen stijgt ook. Door een opleiding te volgen bij de VDAB versterken ze niet enkel die competenties, maar ook hun Nederlands. Er moet gestimuleerd worden dat de Vlaming opnieuw bereid is om te leren.

Het lid vraagt nog of niet gezocht moet worden naar één ingangspoort voor de begeleiding van mensen die willen leren. De VDAB is sterk gericht op de arbeidsmarkt, maar de leerwinkel die op enkele plaatsen bestaat, zou Vlaanderenbreed uitgerold kunnen worden. Wat is de visie van de sprekers hierover?

Inge Van Acker legt uit dat Vocvo vertrouwd is met de werking van de leerwinkels en noemt dat een belangrijke dienstverlening. Zij is het er volmondig mee eens om daarin te investeren en om dit Vlaanderenbreed te realiseren.

Er ontstaan nog leerwinkels, dus de nood wordt ervaren en de bestaande leerwinkels kunnen mooie resultaten voorleggen. Er is nood om alle volwassenen met leernoden – dus breder dan laaggeletterden – toe te leiden naar het best passende aanbod. Het aanbod is enorm versnipperd, dus zeker mensen die laaggeletterd zijn, vinden hun weg moeilijk.

Voor de werking van Vocvo in de gevangenissen wordt samengewerkt met leerwinkels via een reeks verspreide ESF-projecten. Dat levert ongelooflijk goede resultaten op, beklemtoont de spreker. Ze is dus voorstander om het concept van de leerwinkels ruimer te verspreiden.

Karolien GROSEMANS,
voorzitter

Loes VANDROMME
Hannelore GOEMAN
Annabel TAVERNIER,
verslaggevers

Gebruikte afkortingen

BENO	Basiseducatie na OKAN
bso	beroepssecundair onderwijs
CBE	centrum voor basiseducatie
CVO	centrum voor volwassenenonderwijs
ESF	Europees Sociaal Fonds
GO!	onderwijs van de Vlaamse Gemeenschap
KBS	Koning Boudewijnstichting
NT2	Nederlands als tweede taal
OESO	Organisatie voor Economische Samenwerking en Ontwikkeling
OKAN	onthaalklas voor anderstalige nieuwkomers / onthaalonderwijs voor anderstalige nieuwkomers
PAV	project algemene vakken
PIAAC	Programme for the International Assessment of Adult Competencies
PIRLS	Progress in International Reading Literacy Study
PISA	Programme for International Student Assessment (van de OESO)
SERV	Sociaal-Economische Raad van Vlaanderen
SMART	specifiek, meetbaar, acceptabel, realistisch, tijdgebonden
tso	technisch secundair onderwijs
VDAB	Vlaamse Dienst voor Arbeidsbemiddeling en Beroepsopleiding
VLHORA	Vlaamse Hogescholenraad
VLIR	Vlaamse Interuniversitaire Raad
Vocvo	Vlaams Ondersteuningscentrum voor het Volwassenenonderwijs
vte	voltijdsequivalent / voltijddequivalent
VUB	Vrije Universiteit Brussel
VVSG	Vereniging van Vlaamse Steden en Gemeenten